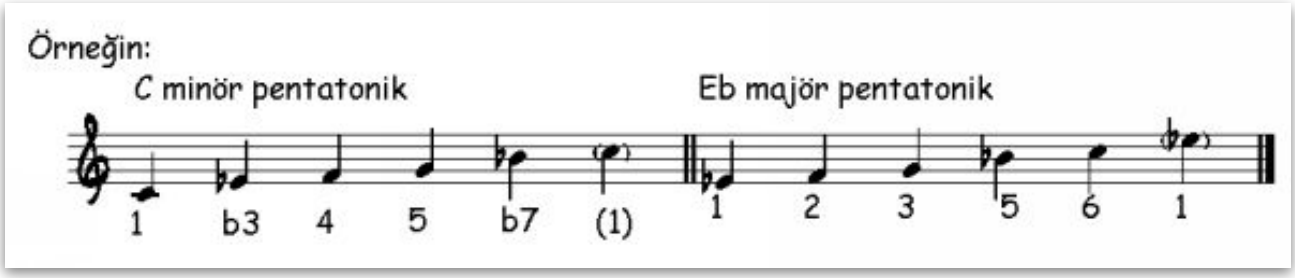
UYARI: CSE (Caz Standartları Enstitüsü)'nün yayınladığı bildiriye göre, kuru kuruya teori bilmek, teoriyi enstrümanında uygulamamak, ve en önemlisi DUYMAMAK; çalışta ve yazışta kuruluğa, gereksiz entellektüel tınlamaya ve kafa karışıklığına neden olabilmektedir. Bu yan etkilerin önlenebilmesi için, teoride öğrenilen her şeyin mutlaka çalınması, -sesiniz çok kötü olsa bile- söylenmesi ve ne yapılıp edilip DUYULMASI gerekmektedir. Ya da bu teori meselesi temelli pas geçilerek, caz tarihinin her döneminde mümkün olduğu üzere, müzik sadece kayıtlardan dinlenerek/ çalınarak/ (çevrede varsa eğer) ustalardan doğrudan öğrenerek halledilmelidir. Aksi takdirde ileri dönemde ortaya çıkabilecek komplikasyonlardan kurumumuz sorumlu değildir.

Yazıma, yumurta-kapı ilişkilerine tamamen uyarak yazmış olduğum geçen yazımdaki hataları düzelterek başlamak istiyorum. O yazının başlığı, tabi ki yazının içeriğinden de anlaşılabildiği üzere "diatonik armoni" değil "diziler" idi. Bu hatanın nasıl oluştuğu benim için tam bir muamma. Diğer bir hata ise bazı benim bilgisayarımda bulunan bazı fontların basımevinin bilgisayarında bulunmamasından kaynaklanan bir hata: yazının sonundaki tabloda "türediği dizi ve yeri" kolonunda her dizi için yukarı ve aşağı yönde bazı oklar vardı, onlar tamamen kaybolup tam bir anlaşılmazlığa neden olmuş. Son hata ise "C lydian augmented" dizisindeki G notasının önüne # koymayı unutmuş olmam. Neyse, yazının doğrusunu ve biraz daha fazlasını www.caglayanyildiz.cjb.net 'den bulabilirsiniz. Bu düzeltmenin, dirayetle yazılarımı okumaya devam eden ve bu sayıdaki yazımdan sonra sayıları 3'e düşecek olan 5 arkadaşın tümüne de yararı olacağını umuyorum.

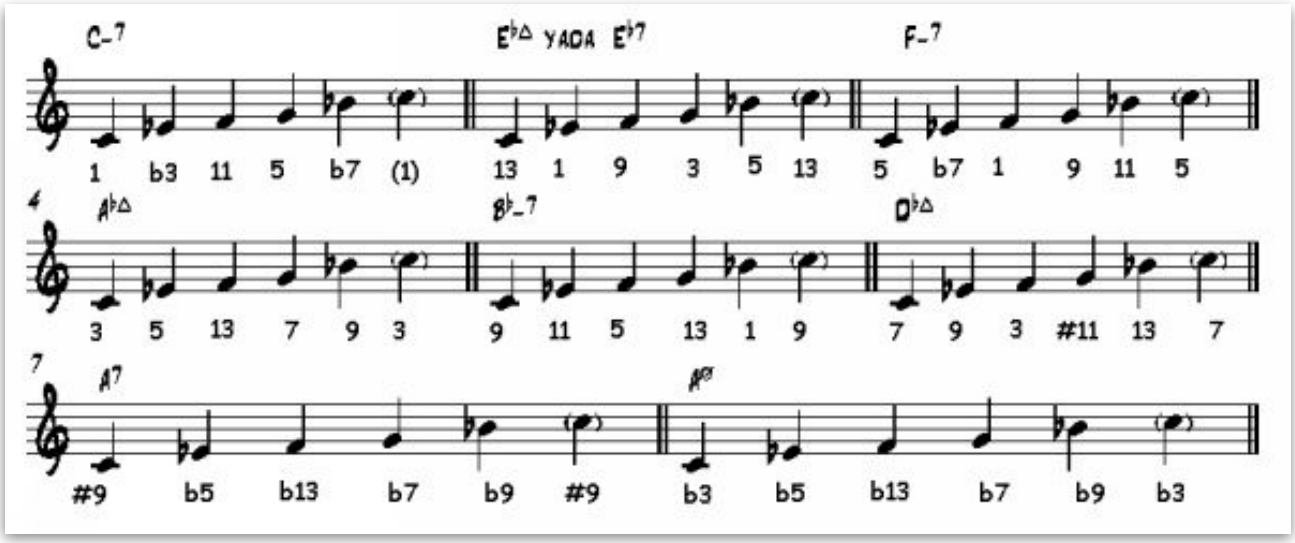
Belki başlık başka bir şey söylüyordur diye belirteyim; bu yazımda, diziler içinde ayrı bir alt kültür oluşturmayı başarmış olan pentatonik- yani beş sesli- dizilere değinmek istiyorum. Yok, bu dizinin pek çok gitaristin ilk -ve belki de tek- öğrendikleri dizi olmasından söz etmiyorum. (Söz etseydim Jimi Hendrix, B.B. King vb. ustaların bütün hayatlarını bu dizilerle geçirip, ne kadar müthiş çaldıklarını anlatırdım.) Vurgulamak istediğim nokta, bu dizilerin 1960'lardan başlayarak kullanıla geldiği modern caz ve sonrası müziklerdeki uygulama alanları. Yalnızca bu konuya ayrılmış 3 kitap görmüş biri olarak, 2 sayfada bu konuda ne yapabileceğimi birkaç saat içinde yazı bitince göreceğim. ("Delete" tuşu nerdeydi bu bilgisayarın?)

En yaygın olarak kullanılan 2 pentatonik dizi vardır; majör ve minör pentatonik diziler.
Minör pentatonik: 1 b3 4 5 b7
Majör pentatonik: 1 2 3 5 6
Ve aslında bu iki dizi aynıdırlar, yani birbirlerinin mod'udurlar, aynı C majör (ionian) ile A doğal minörün (aeolian) aynı oldukları gibi:
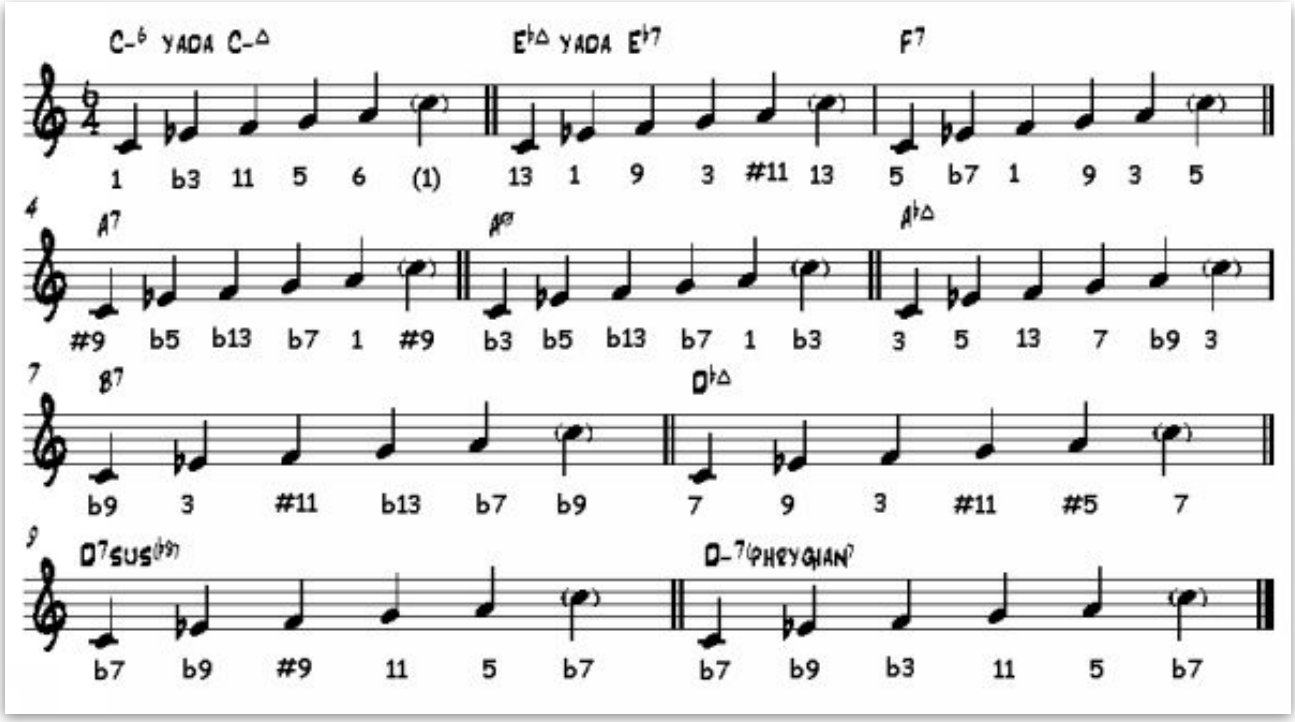

Bu konudaki muhtelif tartışmalara rağmen, ben pratiklik açısından sadece minör pentatonik olarak düşünmeyi tercih ettiğimi belirteyim.

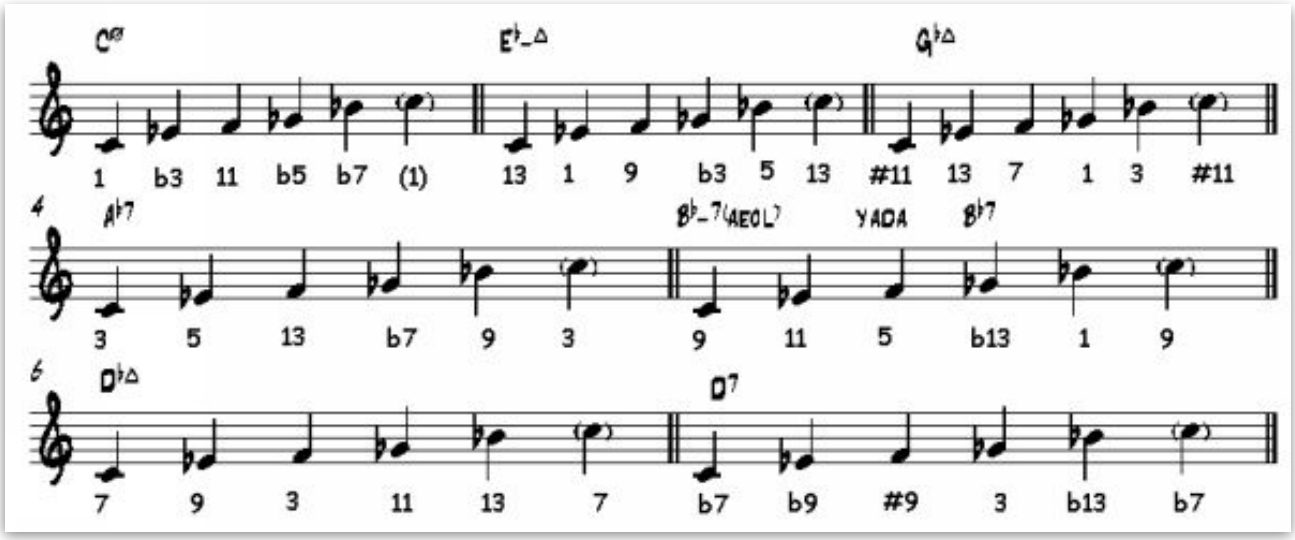
Pentatonik dizilerin güzelliği, değişik armoniler üzerine çalındıklarında bukalemun gibi renk değiştirip değişik tansiyonlar yaratmalarıdır. Örnek olarak C minör pentatonik dizisinin en sık kullanıldığı akorlar üzerine yarattığı akor derecelerini inceleyelim:
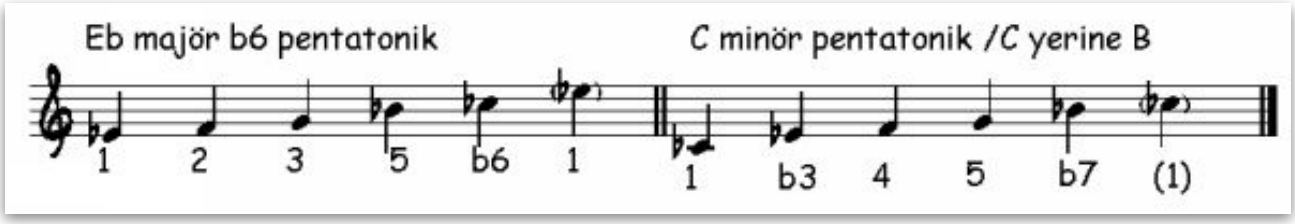

Yukarıdaki bilgiyi 12 tona aktarmak, bir parça alıp, her akor üzerine hangi pentatoniklerin çalınabileceğini düşünmek ise,-yanınızda sırf bu iş için maaşlı/sigortalı eleman çalıştırmıyorsanız- tabi ki size kalmış. Ve tabi ki aşağıdaki bilgileri de…Maalesef yani…Bir diğer pentatonik dizimiz ise "minör 6 pentatonik": 1 b3 4 5 6
Şimdi de örnek olarak "C minör 6 pentatonik" dizisinin en sık kullanıldığı akorlar üzerine yarattığı akor derecelerini inceleyelim:

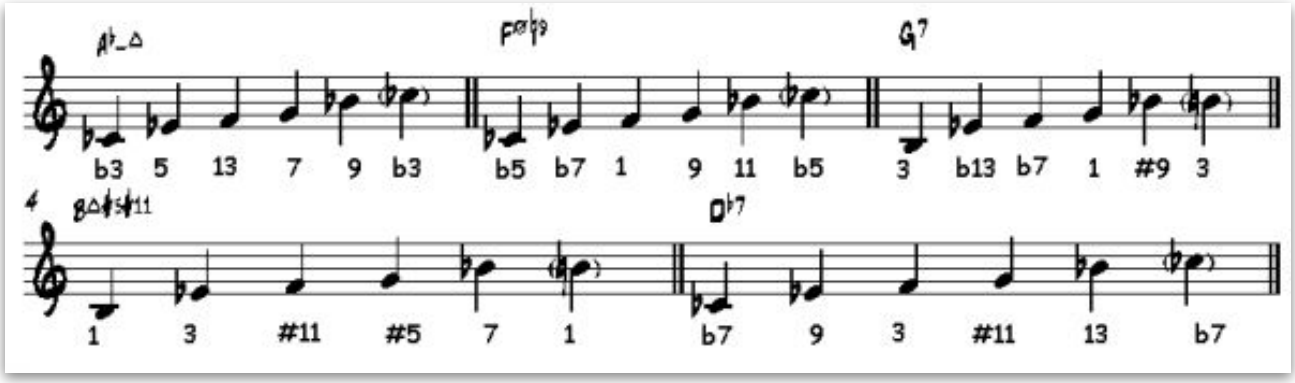
Bir diğer pentatonik dizimiz ise "minör pentatonik b5": 1 b3 4 b5 b7
Şimdi de örnek olarak "C minör b5 pentatonik" dizisinin en sık kullanıldığı akorlar üzerine yarattığı akor derecelerini inceleyelim:

Bir diğer pentatonik dizimiz ise "majör b6 pentatonik": 1 2 3 5 b6
Burada ilginç bir durum var; benim gibi saplantılı bir düzeyde minör pentatonik üzerinden düşünmeye alışmış ya da alışmak isteyen (Allah düşürmesin kardiiş…) bazı mihraklar bu diziyi "minör pentatonik ama kök yerine yarım ses aşağıdaki ses geçmiş" diye düşünebilirler:
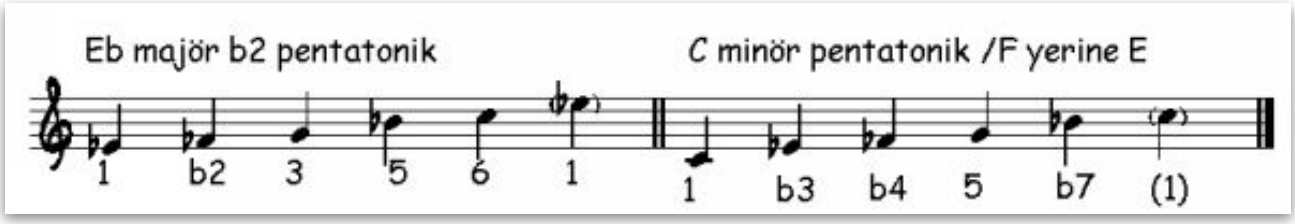

Şimdi de örnek olarak "Eb majör b6 pentatonik" (ya da obsesifler için "C minör pentatonik ama C yerine B geçmiş")dizisinin en sık kullanıldığı akorlar üzerine yarattığı akor derecelerini inceleyelim:
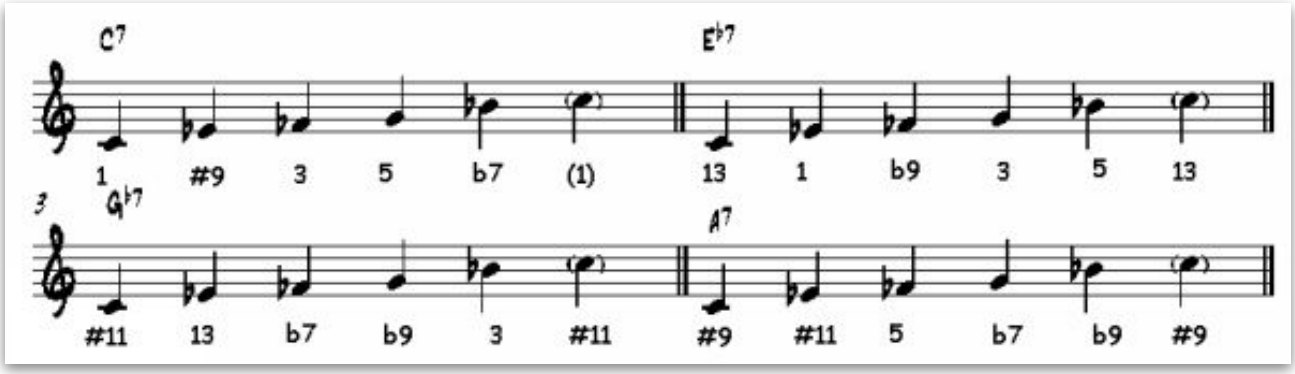

Eveeet, derin bir nefes alıp biraz daha sabrediyoruuz. Bir diğer pentatonik dizimiz ise "majör b2 pentatonik": 1 b2 3 5 6
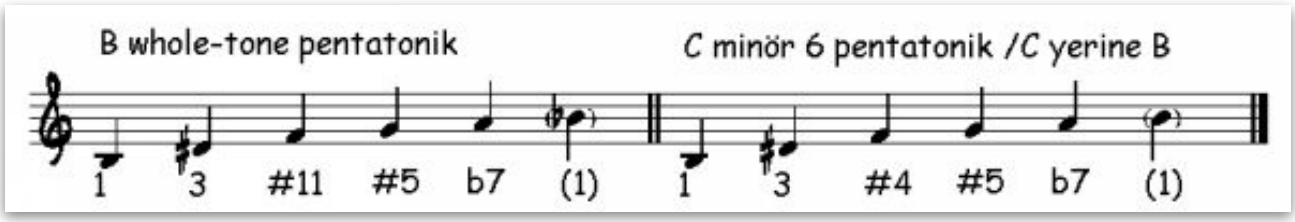
Burada da aynı ilginç durum var; yukarıda adı geçen saplantılı mihraklar bu diziyi "minör pentatonik ama 4 yerine yarım ses aşağıdaki ses geçmiş" diye düşünebilirler:
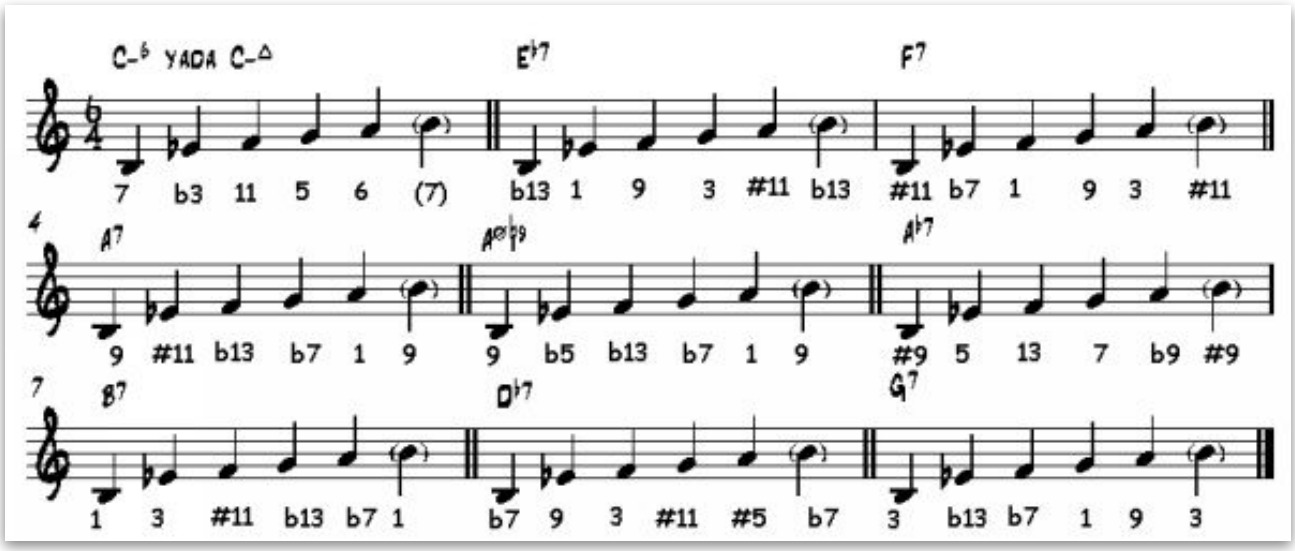

Standart prosedürümüzü uygularsak:

Söz edeceğimiz son pentatonik dizi ise "whole-tone pentatonik": 1 3 #4 #5 b7
Burada da, artık ilginçliğini tamamen kaybeden durum var; tarif bile etmek istemediğim mihraklar bu diziyi "minör 6 pentatonik ama C yerine B geçmiş" diye düşünebilirler:

Ve tabi ki:

Bütün olayı şöyle bir tabloyla özetleyebiliriz çok lazımsa:

C min pentatonic (C Eb F G Bb)	Cm7 Eb maj7/ Eb7 Fm7 Ab maj7 Bbm7 Db maj7 A7 Am7b5
C min6 pentatonic (C Eb F G A)	Cm6 F7 A min7b5 B7alt A7alt Amin7b5 Eb maj7#11/ Eb7#11 D 7b9sus Dmin7 (phrygian) Db maj7#5 Abmaj7 (#11,b9)
C min7 b5 pentatonic (C Eb F Gb Bb)	Cm7b5 Eb m6 Ab7 D7alt Gb maj7b5 Bb min7 Bb7 Db maj7
Eb major b6 pentatonic (C min pentatonic w/B instead of C) (B Eb F G Bb)	Ab m/maj7 G7alt Db7#11 F min7b5 (9) B maj7#5
Eb major b2 pentatonic (C min pentatonic w/E instead of F) (C Eb E G Bb)	C7 Eb7 F#7 A7
B whole-tone pentatonic (C min6 pentatonic w/B instead of C) (B Eb F G A)	C-maj7 Eb7 F7 A7 Am7b5 (9) B7alt G7 Db7 Ab7

Dirayetli arkadaşlar, sol sütununda akor tipleri, sağ sütununda kaçıncı dereceki hangi tip pentatoniğin çalınabileceğini gösteren bir tablo hazırlayabilirler kendilerine, hayat boyu kullanım amacıyla.

Eğer başarılı olduğum bir konu varsa, o da olay yerinden uzaklaşmaktır...Özellikle gecenin 3'üyse...